

ДО ПИТАНЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРОГРАМ ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

О. М. Рєзнік

Сумський державний університет

кандидат юридичних наук,

Ю. В. Трофімцова

магістрант

У статті проведений аналіз чинників економіко-правового забезпечення місцевих програм приватизації в Україні. Запропоновані напрями вирішення проблеми приватизації на рівні місцевого самоврядування, зокрема, в контексті удосконалення антикорупційного законодавства.

Приватизація майна стала одним із найголовніших важелів впливу на розвиток соціально-економічної реформи в Україні. Проте завдання приватизації досить часто звужуються до суто фіскальних, а непослідовність та непрозорість приватизаційних процесів, їх значна політизація надають підґрунтя для неоднозначної оцінки з боку експертів, політиків, представників громадянського суспільства, створюють передумови для політичного протистояння, що, зрештою, перешкоджає формуванню коректної приватизаційної стратегії [1].

Існує певна класифікація програм приватизації які визначають цілі та способи приватизації, та окреслюють конкретні планові завдання щодо зміни форми власності і забезпечення надходжень від продажу державних об'єктів до державного бюджету [3].

На наш погляд, сьогодні при розробці саме місцевої програми приватизації необхідно змінити загальні концептуальні підходи та враховувати ряд питань, які ставить на порядок денний сучасна логіка розвитку економіки України. Насамперед, це стосується впорядкування юридичних прав власності на приватизоване майно і фактичного права розпоряджатися об'єктами приватизації. Іншою проблемою, що вимагає розв'язання, є оцінка вартості цілісних майнових комплексів корпоративізованих підприємств, які підлягають приватизації. На сьогодні їх ціна визначається на підставі експертних розрахунків, які здійснюються відповідно до Методики оцінки майна. Водночас практично не використовується така можливість, як попереднє включення акцій подібних емітентів до лістингу на фондовій біржі з метою визначення їх справедливої ціни на підставі ринкових котирувань [4, с. 13]. Показовим прикладом щодо цього є ПАТ «Сумхімпром», якому нині

була надано санацію, але керівництво підприємства є повністю підконтрольне одному з українських олігархів та намагається довести підприємство до банкрутства для здійснення приватизації його майнового комплексу майже задарма.

Ще однією нагальною проблемою приватизації є порядок використання надходжень від приватизації, згідно з яким практично понад 90% усіх цих коштів направляється на покриття дефіциту державного бюджету. Така практика призводить до підміни понять "мета" і "засоби" у контексті приватизації. Як наслідок, замість того, щоб спочатку визначити щорічні обґрунтовані пооб'єктні обсяги приватизації і лише потім обчислювати суму коштів, яка може бути одержана від продажу державного майна, все робиться "з точністю до навпаки": спочатку оцінюється потреба в додаткових джерелах бюджетних надходжень, а потім під цю суму підкладається необхідний перелік об'єктів на приватизацію. Подібна практика не тільки нехтує об'єктивними критеріями доцільності приватизації того чи іншого державного майна, але й призводить до того, що апетити на збільшення бюджетного дефіциту з кожним разом зростають [5, с. 131].

В Україні до приватизації нерідко залучалися стратегічно важливі об'єкти, а кошти від її здійснення не завжди використовувалися на фінансування заходів, котрі мали важливе соціально-економічне значення [2]. А саме інвестиції, залучені завдяки приватизації енергопостачальних і генеруючих об'єктів, повинні були піти на відновлення енергетичної інфраструктури. Однак вони настільки мізерні, що вкрай зношене енергетичне обладнання продовжує деградувати.

Отже, існує ряд проблем, які потребують нагального вирішення. Перш за все, це потрібно для того, щоб підвищити рівень економічної спроможності нашої держави.

Недоліком приватизації, як не дивно, є також і слабо розвинена законодавча база щодо корпоратизації. На даний час, законодавство передбачає можливість корпоратизації виключно державних підприємств, а комунальні в цей час повністю залишені поза увагою. Такий стан речей, безумовно, порушує права територіальних громад, оскільки важливі комунальні підприємства можна передати більш ефективному власнику повністю, або не передавати його взагалі. Однак, навіть законопроект «Про корпоратизацію державних підприємств» так і не був прийнятий Верховною Радою України [5, с. 132].

Також, нерідко трапляються випадки, коли при проведенні аукціону або конкурсу з приватизації державного чи комунального майна, органи, що проводять таку приватизацію, здійснюють підробку приватизаційних документів. Зокрема, це — приватизаційні папери, протоколи засідань конкурсної комісії, документи, необхідні для оформлення права власності, висновок чи акт оцінки майна експерта, які частково підроблюються шляхом внесення до них недостовірної інформації органами державної влади та управління, а також посадовими

особами Фонду державного майна, або повної їх підробки, що становить також особливу небезпеку, оскільки наслідком є приватизація майна з порушенням закону та завдання збитків державі чи територіальним громадам [5, с. 132].

На практиці трапляються ситуації, коли приватизація державного та комунального майна здійснюється неправомочною особою. Органи місцевого самоврядування та регіональні відділення Фонду державного майна делегують свої повноваження стосовно приватизації майна іншому органу, що є грубим порушенням норм закону про порядок проведення приватизації. Не завжди компетентні органи приватизації дотримуються порядку укладання договорів купівлі-продажу, оскільки є випадки укладання їх між покупцем та органом, який не мав повноважень проводити аукціон чи конкурс з реалізації майна, що підлягає приватизації [5, с. 133].

Не останнє місце при проведенні приватизації займає судова система, як інструмент та важіль впливу на сам процес. За рішенням суду учасники приватизації гальмують процес її проведення, стають власниками нерухомого майна, пакетів акцій у статутному фонді комерційних товариств та іншого майна, що підлягає відчуженню під час приватизації. Проблема у тому, що особи, які виявили намір незаконно заволодіти майном чи майновими правами, знаходять засоби впливу на суддю (дати хабара, чинити фізичний тиск тощо), після чого останній постановляє будь-яке рішення на користь тих чи інших осіб, при цьому без зайвих труднощів вони уникають відповідальності за названі дії [1].

В процесі здійснення приватизації, є приватизація стратегічних для держави підприємств, особливо зважаючи на високий рівень корумпованості цих процесів про територіальну громаду та органи державної влади як неефективного власника уже було написано багато статей провідними науковцями. Однак «невміння» управляти підприємствами-монополіями виглядає не більше ніж фарс, який робиться умисно, для передачі їх в приватні руки.

Однією з причин поширення дій щодо незаконної приватизації державного та комунального майна є відсутність взаємодії правоохоронних і контролюючих органів, оскільки останні більш компетентні у сфері приватизації. Фактично по всій території України робота правоохоронних органів щодо запобігання злочинам стосовно незаконної приватизації державного та комунального майна не провадилась, що є негативним показником у їх діяльності [1].

На нашу думку, правоохоронні органи на сьогодні нажалі не в змозі запобігати злочинам у даній сфері, оскільки чіткого механізму по виявленню та припиненню даного злочину не розроблено.

Означене дозволяє зробити висновок, що правоохоронним органам та органам державної влади необхідно приділяти більшу уваги для вирішення цього питання. Тому, вирішення проблеми приватизації на рівні місцевого самоврядування ми вбачаємо в:

- розроблення механізму по виявленню та припиненню незаконної приватизації державного та комунального майна, в якому обов'язково повинні взяти участь судові, правоохоронні органи та органи державної влади;

- удосконалення антикорупційного законодавства, а головне максимально ефективно впровадити його на практиці;

- забезпечити аргументованою та прозорою політикою у сфері приватизації населення України, а саме дозволити суспільству впливати на прийняття рішення щодо приватизації, особливо коли це стосується стратегічних об'єктів;

- удосконалення програми приватизації, шляхом виділення напрямів, які мають переважне значення для здійснення приватизації, розробити і реалізувати комплекс заходів щодо усунення монополізму в процесі перетворення державної власності;

- підвищення кваліфікації працівників вищої ланки управління приватизованими об'єктами та посилення відповідальності керівників підприємств за ефективність управління об'єктами які приватизовані.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Національний інститут стратегічних досліджень травень 2008 р. Українська приватизація: проблеми та пріоритети [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/Table/Brifing/pres_rel.htm.
2. Про вдосконалення механізму приватизації в Україні і посилення контролю за її проведенням [Електронний ресурс]// Постанова Верховної Ради України від 29.06.1994 р. №149/94-ВР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/149/94-%D0%B2%D1%80>.
3. Про Державну програму приватизації [Електронний ресурс]// Закон України від 13.01.2012 р. №4335-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4335-17>.
4. Семиноженко В.И. Пять проблем приватизации в Украине / В.И. Семиноженко // Зеркало недели. – 2010. – №26. – С. 12-14.
5. Скиба М. В. Приватизація як інструмент структурних перетворень в економіці України: поняття, основні проблеми та шляхи їх вирішення / М. В. Скиба // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України : науковий журнал. – 2010. – №4. – 125-133.

Матеріали надійшли 30 серпня 2014 р.